

Sittard - Geleen

Born

ICONEN & SYMBOLEN

Uitgave
Comité Open Monumentendag Sittard-Geleen
in samenwerking met Stichting Charles Beltjens Sittard
2016

Open Monumentendag 2016

OPENSTELLINGEN OPEN MONUMENTEN DAGEN 2016

Zaterdag 10 september

Plaats	Activiteit	Locatie	Tijd
Sittard	Vitrine expositie over kunst- historicus prof. Timmers	Limbrichterstraat 68	Gehele dag
Munstergeleen	Openstelling Pater Karel-kapel en bedevaarttuin	P.C. Houbenstraat	9.00-18.00
Sittard	Openstelling Basiliek	Oude Markt	10.30-12.30 14.00-16.00
Sittard	Openstelling Michielskerk	Markt	10.00-12.00 14.00-16.00
Sittard	Openstelling Grote kerk	Kerkplein	10.00-12.00 14.00-16.00
Sittard	Tentoonstelling Jo Erens, prof. Timmers en gemeentewapens	Kapittelstraat 6 Studiezaal Archief	11.00-16.00
Geleen	Tentoonstelling bokkenrijders en prof. A. Schrijnemakers	Jupiterstraat 35 a	12.00-16.00
Sittard	Openstelling kerk Overhoven	Geldersestraat 37	12.00-16.00
Sittard	Urnenhof H. Bernadettekapel	Baandert 21	12.00-16.00
Munstergeleen	Openstelling Pater Karel Museum en winkel	P.C. Houbenstraat	14.00-17.00

SITTARD-GELEEN

Zondag 11 september

Plaats	Activiteit	Locatie	Tijd
Sittard	Vitrine expositie over kunst- historicus Timmers	Limbrichterstraat 68	Gehele dag
Munstergeleen	Openstelling Pater Karel-kapel en bedevaarttuin	P.C. Houbenstraat	9.00-18.00
Sittard	Openstelling Basiliek	Oude Markt	11.00-12.30 14.00-16.00
Limbricht	Openstelling kerk en expositie iconen	Allee 1b	11.00-17.00
Sittard	Orgelspel demonstratie	Kerk Vrangendael Hemelsley 240	12.00, 13.00 en 14.00
Geleen	Orgelspel demonstratie Prins de Lignestraat 33	Augustinuskerk	12.00, 13.00 en 14.00
Geleen	Openstelling H.H. Marcellinus en Petrus kerk	Leursstraat 1	12.00-16.00
Sittard	Openstelling kerk Overhoven	Geldersestraat 37	12.00-16.00
Sittard	Urnenhof H. Bernadettekapel	Baandert 21	12.00-16.00
Geleen	Openstelling kerk OLV Altijddurende Bijstand	Bloemenmarkt 12	13.00-16.00
Munstergeleen	Openstelling Pater Karel Museum en winkel	P.C. Houbenstraat	14.00-17.00
Born	Geleide bezichtiging ruïne kasteel Born	Kasteelhof 3	14.00-17.00

Het monumentenboekje is tijdens openingstijden verkrijgbaar op de volgende locaties:

Born: de kassa van het dierenpark;

Geleen: Lokaal Heemkunde Vereniging Geleen, Raadhuis Geleen, Marcellinus en Petruskerk;

Limbricht: het Oude Salviuskerkje;

Sittard: kerken binnenstad, Urnenhof, 'Apotheek Timmers', het Pomphuisje, Ophovenermolen, lunchroom Leven Voorstad, VVV Limburg Winkel.

INHOUD:

Pagina

3. Voorwoord
4. Gemeentewapens. Herkenningstekens bij uitstek - Peter Schulpen
0. Carnavalsmonumenten: een en al symboliek – Harry Strijkers

Stadsbeeld Born

0. Kasteel Born 350 jaar – Guus Janssen
0. Kasteel Wolfrath en de Martinuskerk van Holtum – Guus Janssen
0. De Louvermen Buchten – Jean Knoors / Harry Strijkers
0. De Bessemebènjers Born - Jean Knoors / Harry Strijkers
0. De Zawpens Grevenbicht – Jean Knoors / Harry Strijkers
0. De Reube(vr)jaeter Obbicht – Jean Knoors / Harry Strijkers

Stadsbeeld Geleen

0. Het geslacht Huyn: hun wapen en een doopvont – Hub Kitzen
0. Een icoon als naamgever. Parochiekerk van Lindenheuvel – Hub Kitzen
0. Monument Fortuna '54 – Harry Strijkers
0. Memoriekruis Bokkenrijders – Hub Kitzen
0. Een icoon uit het rijke roomse leven. O.L. Vrouw van Banneux – Harry Strijkers
0. Het Loret-Vermeersch orgel in St.-Augustinuskerk Geleen – Ton Wolters
0. Jean Janssen. Geleens carnavalist in hart en nieren – Hub Kitzen
0. Een Geleens icoon: Arthur Schrijnemakers (1917-2015) – Ad Hoogenboom

Stadsbeeld Sittard

0. Drieske van de mulder werd de heilige pater Karel Houben – Peer Boselie
0. Zefke Mols (Sittard 1874- Sittard 1955) – Peer Boselie
0. Toon Hermans, een Sittards en Nederlands icoon (1916-2000) – Harry Strijkers
0. Een troubadour kwam voorbij... Jo Erens (1928-1955) – Peer Boselie
0. Oude Salviuskerkje Limbricht. Gewelfschilderingen circa 1290 – Guus Janssen
0. Schilderijen St.-Michielskerk Sittard – Guus Janssen
0. Zicht op een icoon. De toren van de grote kerk- Peter Schulpen
0. Apotheek Timmers Limbrichterstraat 68, Sittard – Guus Janssen
0. Vieringstoren basiliek O.L. Vrouw van het Heilig Hart Sittard – Jolanda Janssen-Daniëls
0. Het Heilig Hartbeeld van Einighausen – Jolanda Janssen-Daniëls
0. Kerk van het H. Hart van Jezus Overhoven – Guus Janssen
0. De Laammaekesj Sittard – Harry Strijkers
0. Maske Daol Limbricht, Jean Knoors – Harry Strijkers
0. Carnavalsmonument De Marotte Sittard, Harry Strijkers
0. Urnenhof Bernadettekerk Baandert Sittard, Guus Janssen

VOORWOORD

Een icoon staat in het dagelijks spraakgebruik voor een representatief symbool. Iconen en symbolen, twee woorden die veel met elkaar te maken hebben. Zo ook met de Open Monumentendagen 2016, in het weekend van 10 en 11 september, die in het teken staan van iconen en symbolen. Daarmee wordt bij deze dertigste editie van het evenement verwezen naar beelden en tekens met een bijzondere extra betekenis.

In monumenten zie je die beelden en tekens overal: van binnen en van buiten, in ornamenten, in reliëfs, in schilderijen. De monumenten zelf kunnen ook iconische waarde hebben in het landschap of in de stad, zoals kerktorens, molens, stadhuizen en kastelen.

Monumenten staan stuk voor stuk symbool voor onze cultuur, nauw verbonden met onze individuele en nationale identiteit. Daarmee past het thema heel mooi bij deze jubileumuitgave van de Open Monumentendag, zelf immers ook inmiddels een icoon.

Vele monumentale toppers of iconen van de afgelopen dertig jaar Open Monumentendag zullen met dit thema opengesteld worden. Maar vanzelfsprekend zullen rond het thema, zoals ieder jaar, ook weer nieuwe monumenten voor het voetlicht worden gebracht.

Met historische en hedendaagse symbolen en iconen kan aandacht worden gevraagd voor zeer uiteenlopende gebouwen, maar ook voor accenten in het (straat)landschap en iconen en symbolen in de monumenten zelf.

Ieder jaar weer opnieuw probeert het Comité Open Monumentendag Sittard-Geleen het landelijk thema te vertalen naar de situatie in Sittard, Geleen en Born. Vanzelfsprekend door met name een aantal gebouwen open te stellen voor het publiek, maar ook door de uitgave van een representatief boekwerkje dat inspeelt op het landelijk thema van de Open Monumentendagen. Aandacht wordt besteed aan vroegere gemeentewapens, carnavalsmonumenten, markante persoonlijkheden, een bijzonder orgel, unieke wandschilderingen, bijzondere schilderijen, imposante kerktorens in het landschap, beelden in de openbare ruimte, bijzondere interieurs en een voetbalmonument.

Dank zij de belangeloze medewerking van een aantal gespecialiseerde onderzoekers van heemkundige en historische verenigingen uit de gemeente is het mogelijk om het boekje ieder jaar weer te kunnen samenstellen.

Belangrijk is hierbij ook de rol van de gemeente Sittard-Geleen, die het met name financieel mogelijk maakt dit jaarlijks boekje te kunnen uitgeven en gratis ter beschikking te kunnen stellen.

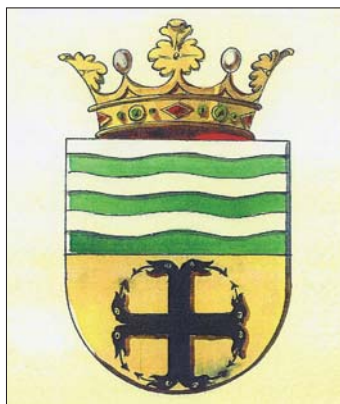
Laat u weer verrassen op zaterdag 10 en zondag 11 september 2016.

Comité Open Monumentendag Sittard-Geleen

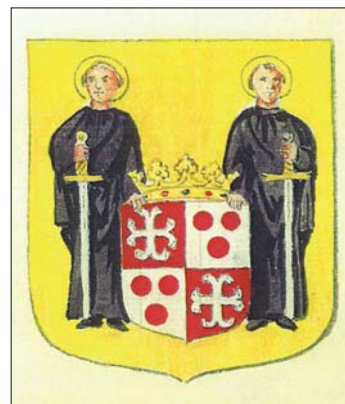
September 2016

Gemeentewapen Born

Gemeentewapen Broeksittard

Gemeentewapen Geleen

Gemeentewapens. Herkenningstekens bij uitstek

Een van de vele betekenissen van het woord symbool is 'herkenningsteken'. Voor gemeenten was het herkenningsteken bij uitstek lange tijd het gemeentewapen. In de *Nederlandse Staatscourant* van 12 januari 1815 riep het heraldisch adviesorgaan *De Hooge Raad van Adel* alle steden en dorpen die een wapen in gebruik hadden op dit te laten registreren en te bevestigen. De plaatsen die nog geen wapen voerden maar dit wel wensten konden hieromtrent een voorstel indienen voor de verlening ervan. Van de acht voormalige gemeenten die nu deel uitmaken van Sittard-Geleen ging blijkbaar alleen de stad Sittard tot actie over. Hetgeen erin resulteerde dat Sittard op 20 oktober 1819 door de *Hooge Raad van Adel* werd bevestigd in het gebruik van haar wapen.

Het voeren van een gemeentewapen was en is niet verplicht. De andere voormalige gemeenten van Sittard-Geleen kregen pas decennia later een gemeentewapen: Grevenbicht 1870; Obbicht-Papenhoven 1880; Geleen 1889; Born 1896; Munstergeleen 1897; Broeksittard 1936; en Limbricht pas in 1949.

Een gemeentelijke herindeling kan aanleiding zijn voor ontwerp en vaststelling van een

Gemeentewapen Obbicht en
Papenhoven

Gemeentewapen Sittard

ontwerp gemeentewapen
Sittard-Geleen

Gemeentewapen Grevenbicht

Gemeentewapen Limbricht

Gemeentewapen Munstergeleen

nieuw gemeentewapen. Toen in september 1942 de zelfstandige gemeente Broeksittard werd toegevoegd aan de gemeente Sittard gebeurde dit niet. Bij de herindeling van 1982 toen Limbricht, Munstergeleen en Sittard de nieuwe gemeente Sittard gingen vormen gebeurde dit wel. De bestaande wapens, inclusief dat van de oude gemeente Broeksittard, vormden de basis voor een ontwerp van een nieuw wapen. In tegenstelling tot de nieuwe gemeente Sittard werd bij de vorming van de nieuwe gemeente Born in 1982, door een fusie van Born, Grevenbicht en Obbicht-Papenhoven, niet gekozen voor een nieuw gemeentewapen. Het oude wapen van de gemeente Born werd het wapen van de nieuwe gemeente Born.

Nadat op 1 januari 2001 de gemeenten Born, Geleen en Sittard fuseerden tot de gemeente Sittard-Geleen werd een concept voor een nieuw gemeentewapen ontworpen. Het lukte echter niet om op basis van de bestaande wapens en binnen de strikte heraldische regels tot een ontwerp te komen waarin de inwoners van Born, Geleen en Sittard zich herkenden. De gemeente Sittard-Geleen maakt in haar communicatie, zoals tegenwoordig veel gemeenten, gebruik van een eigen logo.

Wapen Sittard uit 1816

Peter Schulpen

Gemeentewapen Sittard 1982

Carnavalsmonumenten: een en al symboliek

Er is geen feest dat met meer ceremonieel, traditie en rituelen is omgeven dan het carnaval. De viering hangt aan elkaar van handelingen en ceremonies met een symbolische betekenis. Dit is ook het geval met de uitbundige prinsen- en vorstenkostuums, de steken met en zonder veren, scepters, onderscheidingen, sleuteloverdrachten, de carnavalsgroet en niet te vergeten het getal elf. Dit getal staat bekend als het gekkengetal waardoor de cultuur van het carnaval ook rijkelijk voorzien is van dit getal, zoals bijvoorbeeld de Raad van Elf.

Ridder in de Orde van de Pappegey 2016:
Phil Schaecken. Op zijn onderscheiding de 'pappegey'
een begrip en een icoon bij De Marotte

Jaarorde De Marotte Sittard 2012

Uitbundige prinsen- en vorstenkostuums, steken met en zonder veren, scepters, jaarorden, onderscheidingen en sleuteloverdrachten: symbolen bij uitstek...

Pracht en praal in het Sittardse Marotterijk: v.l.n.r. vorst Fernao Schmeits, senaatspresident Heinz Spieker van de Grosse Kölner en de Sittardse stadprins Joep Wijnands in het seizoen 1992/1993. Heins Spieker werd in dat seizoen ook Ridder in de Orde van de Papegey.

In de loop der tijd is de carnaval door de oprichting van de carnavalsverenigingen steeds meer georganiseerd gevierd. Bij of na de vieringen van carnavalsjubilea werden ter gelegenheid hiervan op verschillende woonkernen van de gemeente carnavalsmonumenten opgericht.

Vaak beelden of monumenten van een schertsfiguur waarmee de inwoners worden vereenzelvigd gedurende het carnavalsseizoen. Zo'n schertsfiguur symboliseert meestal de meest typerende volkse eigenschap van de inwoners.

Zo gaan bijvoorbeeld de inwoners van Born voor de Bessembènjers, die Buchten voor Louvermen, die van Grevenbicht voor Zawpense, die van Obbicht voor Reube(vr)aeters, die van Limbricht voor De Daole, die van Geleen voor de Flaarisse en die van Sittard voor De Marotte door tijdens de drie dolle dagen.

De opgerichte carnavalsmonumenten worden per stadsdeel in dit boekwerkje beschreven.

STADSDEEL BORN

Kasteel Born 350 jaar

Op basis van inschriften weten we, dat het huidige kasteel Born voltooid werd in het jaar 1666, 350 jaar geleden. Volgens tijdgenoten bouwde Jan Arnold de Leerodt een vorstelijk slot nabij de puinhopen van de vroegere burcht, die daar ooit opgericht was door de oude dynastie van de heren van Born. De Leerodt was domheer in Luik en vanaf 1666 aartsdiaken van Kempenland. Als diplomaat van de hertogen van Gulik en de prinsbisschop van Luik was hij betrokken bij belangrijke onderhandelingen, zoals de vrede van Westfalen (1648), de vrede van de Pyreneeën (1659) en het religieverge-lijk van 1672/1673, waarmee de verhoudingen tussen katholieken en protestanten in de hertogdommen Gulik, Berg en Kleef geregeld werden. De Leerodt had zeer uitgebreide bezittingen, waarvan kasteel Born de kroon moest vormen. In 1657 verwierf hij zijn eerste rechten in Born, in 1662 kocht hij huis Born en Grasbroek en vier jaar later was het nieuwe kasteel een feit. De familie De Leerodt bleef het kasteel bewonen tot na de Franse Tijd, toen het overging in handen van achtereenvolgens De Gilissen, De Cramer, Du Puis de Watremont en De Barbou van Roosteren. In 1930 werd het gebouw door brand verwoest. De kasteelboerderij en de tiendschuur zijn gerestaureerd en fungeerden van 1990 tot de gemeentelijke herindeling van 2001 als gemeentehuis van Born.

Guus Janssen

Geconserveerde ruïne kasteel Born

Kasteel Wolfrath en de Martinuskerk van Holtum

Door de aankoop door VDL Nedcar kwam in dit jaar het bijna ingeslapen kasteel Wolfrath weer in de belangstelling te staan. Van der Leegte heeft illustere voorgangers. Tot in de Franse Tijd bewoonde de familie Van Bentinck dit gebouw. Op de plek van een feodale hoeve begon dit geslacht begin zeventiende eeuw met de bouw van dit kasteel, dat gezien het jaartal op de schouw in 1628 voltooid werd door Philip Hendrik van Bentinck. In de kapel liet hij van 1627 tot 1634 stucwerk met onder meer de afbeeldingen van de westerse kerkvaders Ambrosius, Hiëronymus, Augustinus en Gregorius aanbrengen: momenteel horen deze voorstellingen tot de oudste voorbeelden van figuratief stucwerk in Nederland. Voor zijn familie liet Philip Hendrik in de Holtumse parochiekerk een monumentale gedenksteen oprichten, tegenwoordig te bewonderen in een zijkapel van de in

Monumentale gedenkplaat van de familie Bentinck in de parochiekerk Holtum

1887 door Johannes Kayser nieuw gebouwde kerk. In deze kerk vindt men ook tal van herinneringen aan de geslachten, die na de Franse Tijd Wolfrath bewoond hebben: Kerens de Wolfrath en Ruijs de Beerenbrouck. Ze bekleedden vooraanstaande functies zoals gouverneur van Limburg en zelfs drievoudig minister-president. Vandaar ziet men de heraldische symbolen terug in de familiekapel, in de glas-in-loodramen, het hoogaltaar en diverse grafmonumenten.

Guus Janssen

De Louvermen Buchten

Begin 1939 viel in Buchten het besluit om een carnavalsvereniging op te richten onder de naam "De Louvermen." Vanaf die tijd dus georganiseerde viering van dit oud volksgebruik in Buchten. Met de oprichting van De Louvermen kreeg Buchten een blijvend dorpsymbool. Louf zijn de bladeren van bomen en gewassen, zoals bijvoorbeeld van bieten.

In 2005 vierde de vereniging het 6 x 11 jarig bestaansjubileum. Ter gelegenheid hiervan verrees op de Buchter Markt een in brons gegoten Louverman. Het werd ontworpen en vervaardigd door de in Buchten geboren en getogen kunstenaar Sjra Schoffelen. Het monument beeldt een menselijke gedaante uit die van top tot teen uit bladeren (louf) bestaat, zittend op de bladeren en geplaatst op een hoge zuil. In zijn hand houdt hij een bladmotief vast. Een fraaie en treffende verbeelding van de Buchtense vastelaovend.

*Carnavalsbeeld De Louvermen
in het centrum van Buchten*

Jean Knoors / Harry Strijkers

De Bessemebènjers Born

De oprichting van de Bornse carnavalsvereniging na de oorlog in 1946 gebeurde onder de naam de Pierewieters. Dit bleef zo tot aan het 5 x 11 jarig bestaansjubileum in november 2001. Toen besloot men om de volkse naam de Bessemebènjers aan te nemen. Een schertsnaam die de Borenaren te danken hebben aan hun voorouders,

waarvan vele volgens de overlevering in vroeger jaren de kost verdienden met het maken en verkopen van heibezems. De nabij gelegen Graetheide leverde de benodigde grondstof. De bovengenoemde Pierewieters besloten op initiatief van prins Broer II Evers in 1997 een bronzen beeld van de Bessemebènjer te plaatsen. Met veel inzet werden de benodigde duizenden guldens verzameld via allerlei activiteiten en sponsoring. Het ontwerp was van de hand van Niek Geelen. Het beeld kreeg een plaats op het plein naast de Auw Pastorie in de Kerkstraat. Jaarlijks wordt op deze plaats rond de elfde van de elfde het carnavalsfeest geopend met het voorlezen van een gedicht en het hijsen van de vlag. Op carnavalsdinsdag wordt het carnavalsfeest hier ook met het verbranden van de heibezems, die in de voorbije periode in de voortuinen van de heersende prinses hebben gestaan.

*Carnavalsbeeld De Bessemebènjer
Born op het plein naast de
Auw Pastorie in de Kerkstraat*

Jean Knoors / Harry Strijkers

*Monument de Zawpens op het
burgemeester Kotenplein te
Grevenbicht*

De Zawpens Grevenbicht

Deze bronzen schertsfiguur van de Grevenbichtenaar is in 1986 opgericht op initiatief van het plaatselijke Gabrielfonds, een goede doelen instelling die ijvert om de volkscultuur te bevorderen en in stand te houden en waar mogelijk op zichtbare wijze een plaats te geven in het Grevenbichtse gemeenschap. Het beeld is van de hand van Charles Dumernit. Het symboliseert de alledaags geklede dikbuikige Grevenbichtenaar van weleer, die er een gemoedelijke levensstijl op nahield. Deze buik zou zijn veroorzaakt door het veel drinken van de vetrijke biest of "zaw", de moedermelk van een koe na het werpen van een kalf. Niet bekend is of het veelvuldig drinken hiervan zou verwijzen naar het vrij armoedig bestaan van de overwegend boerenbevolking van Grevenbicht. Zeker is wel de bijnaam van de Grevenbichtenaar tijdens het carnavalsseizoen. Het beeld heeft heel wat moeten doorstaan. In 2006 werd het voor de eerste keer beschadigd, maar kon het een maand later op

25 februari, net voor de carnaval, worden herplaatst.

In de nacht van 18 op 19 oktober 2012 ging het weer mis en werd het beeld door vandalen van de sokkel gerukt. Het beeld is met een harde klap op de grond gevallen, waardoor het op een aantal plaatsen is gescheurd. Het herstel duurde toen langer en de kosten bedroegen toen enkele duizenden euro's.

Jean Knoors / Harry Strijkers

De Reube(vr)aeter Obbicht

Het beeld op de Markt in Obbicht is feestelijk onthuld op 11 januari 1998. Het werd in opdracht van de oud-prinsen van cv De Reube vervaardigd door Charles Dumernit en verbeeldt de Reube(vr)aeter, waar de Obbichtenaar voor wordt gehouden. De carnavalsvereniging noemt zich dus De Reube en werd in 1971 heropgericht. Wijlen Herman Veugelers beschreef in 1999 in het openluchtspel "Eine vluch wijl gawse" hoe dit knolgewas (koolraap) bij de overtocht van de Prins van Oranje in 1568 Obbicht redde van militaire plunderingen. Machtild op de Kamp wist zelfs de bezoekende Prins van Oranje in 1999 over te halen de reub te proeven. Dat deed hij op voorwaarde dat zij er ook van at. In de Annales Gangeltenses beschreef de Sittardse Jezuïet Jacob Kritzraedt hoe belangrijk de reub was voor de boerenbevolking van vier eeuwen geleden.

Jean Knoors / Harry Strijkers

*Carnavalsmonument
De Reubevraeter op de Markt
te Obbicht*

STADSDEEL GELEEN

Het geslacht Huyn: hun wapen en een doopvont

Het geslacht Huyn bestuurde ruim 200 jaar Geleen en Spaubeek.

De heerlijkheid Geleen (1558-1664).

Op 20 januari 1558 verhefde koning Filips II van Spanje de kerspels Geleen en Spaubeek, met het kasteel Sint-Jansgeleen en de daarbij behorende grond, tezamen tot de heerlijkheid Geleen. Vanaf dit moment had Geleen een eigen lokale Heer. De eerste Heer van Geleen was Arnold II Huyn van Amstenrade.

Het graafschap Geleen (1664-1794).

Op 26 februari 1664 werd de heerlijkheid Geleen te Brussel tot graafschap verheven. Hiermee werd Arnold V Wolfgang Huyn van Geleen graaf van Geleen en Amstenrade. Ook voor het graafschap Geleen en Amstenrade bleef kasteel Sint-Jansgeleen het bestuurscentrum.

Het wapen van de Huyns van Geleen.

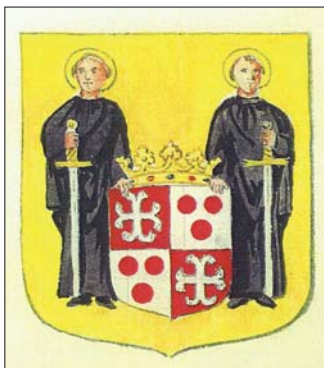
Vanaf 1558 hadden de Huyns van Sint-Jansgeleen een gevierendeeld wapen met een achtkoppig van zilver op rood (eerste en vierde kwartier) en drie rode bollen op een veld van zilver (tweede en derde kwartier).

Doopvont.

In 1622 schonk Arnold IV Huyn een doopvont aan Geleen. Met zijn initialen A. H. het wapen van de Huyns van Geleen en het jaartal 1622. De doopvont is nog steeds in gebruik de kerk van Oud-Geleen. Bij de kerkrestauratie in 1956-1958 werd een koperen afdekking geslagen voor deze doopvont.

*Familiewapen Huyn op doopvont
parochiekerk Oud-Geleen.
Symbool van macht en aanzien*

Gemeentewapen Geleen

Gemeentewapen Geleen.

Op 13 februari 1889 kreeg Geleen haar gemeentewapen. "In goud de staande beelden van de HH. Marcellinus en Petrus, het hoofd omgeven door een nimbus van goud, gekleed in Romeinse toga van sabel, hoofd en handen van natuurlijke kleur, ieder in de ene hand houdende een naar omlaag gericht zwaard van zilver, met gevest van goud, en met de andere hand steunende op een met ene gravenkroon gedekt gevierendeeld schild." Het wapen van de Huyns van Geleen.

Naam

Een icoon als naamgever. parochiekerk van Lindenheuvel

Iconen behoren tot de oosters-orthodoxe, de oriëntaals-orthodoxe en oosters-katholieke kerken en zijn onlosmakelijk verbonden met het kerkelijke en spirituele leven van deze kerken en hun gelovigen. Ze zijn geschilderd op een houten paneel. Bij het schilderen dient rekening gehouden te worden met bepaalde regels. Deze regels zijn vervat in de schilderboeken (de zogenaamde canon) en hebben de bedoeling voor zuiverheid en uniformiteit te zorgen en niet af te wijken van de leerstellingen van de kerk.

De originele icoon van 'Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand' bevindt zich in de Sint Alfonsuskerk van de redemptoristen in Rome. Vermoedelijk is de icoon geschilderd op het eiland Kreta aan het einde van de veertiende eeuw. Een eeuw later treffen we de icoon al in Rome aan. De icoon had toen een ereplaats op het hoogaltaar van de kerk van de H. Mattheüs.

Aan het einde van de achttiende eeuw verwoestten Franse soldaten deze kerk. De icoon werd gered en elders ondergebracht. De verering raakte in vergetelheid. Totdat een halve eeuw later de congregatie van de redemptoristen een kerk en klooster bouwde, vlakbij de plek waar ooit de kerk van de H. Mattheüs stond. Er volgde een speurtocht naar de icoon. Men vond de icoon terug in de huiskapel van de Augustijnen. Een verzoek aan paus Pius IX of de icoon in hun kerk mocht komen hangen werd ingewilligd.

Op 26 april 1866 werd de icoon in hun kerk in Rome ter publieke verering opgesteld. Tijdens de audiëntie bij paus Pius IX moet de paus tegen de generaal overste van de redemptoristen gezegd hebben: "Zorg er voor, dat de Moeder van Altijddurende Bijstand over de gehele wereld bekend wordt." En dat is de redemptoristen gelukt. Overal ter wereld vinden we nu de icoon terug in parochiekerken en kathedralen. Ze behoort daarmee tot de meest verbreide devotiebeelden.

Dit jaar wordt in de hele katholieke kerk gevierd dat 150 jaar geleden de icoon van O.L. Vrouw van Altijddurende Bijstand door de paus werd toevertrouwd aan de redemptoristen. In Geleen werd deze icoon al snel vereerd. In 1884/1885 werd, op het latere Staatmijn Maurits-terrein, een kapel gebouwd. In deze kapel hing een icoon van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand. De kapel had een met hekwerk omzoomde tuin, waarin de zeven Smarten van Maria stonden. Deze kapel kreeg al snel de naam het 'Kapelke van Biesjtand'. Na de aanleg van de Staatmijn Maurits werd in 1923 onder andere de icoon naar de noodkerk in de wijk Lindenheuvel overgebracht. De parochie Lindenheuvel kreeg haar naam van deze icoon.

Hub Kitzen

Icoon van 'Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand in de parochiekerk aan de Bloemenmarkt te Lindenheuvel

Het Fortuna '54 en Maurits-monument Henri Hermanslaan Geleen

Op 30 mei 1999 werd op de hoek van de Henri Hermanslaan en Geenstraat in Geleen het monument van en voor de voetbalclubs Fortuna '54 en SV Maurits onthuld. Het monument werd onthuld door oud-keeper Frans de Munck en burgemeester Hans Lurvink.

Op het monument staan de namen van vier Fortuna '54

elftallen en de selectie van de landskampioen Maurits 1956/1957.

weer te geven. Op het monument staan de namen van het Fortuna-elftal dat in 1954 voor de eerste keer in het Mauritsstadion binnen de lijnen kwam; dan de twee elftallen die in 1957 en 1964 de KNVB-beker mee naar Geleen hebben gebracht en tenslotte de ploeg die in 1967 voor de laatste maal in een thuiswedstrijd de clubkleuren groen en wit heeft verdedigd.

Mede dankzij een speuractie van de Heemkundevereniging Geleen kwam een gedenkplaat enige jaren geleden boven water, die vroeger was ingemetseld in het stadioncafé dat zich onder de hoofdtribune bevond. Deze plaat heeft ook een plaats gekregen op het monument.

Toen de hoofdingangen van het stadion aan de Henri Hermanslaan werden afgebroken, is men zeer zorgvuldig omgegaan met de kunstwerken van Eugène Quanjel, die de grote zuilen naast de ingang opfleurd. Delen van deze voor die tijd typische ornamenten zijn terug te vinden in het monument dat in 1999 werd onthuld.

Het Nederlands betaalde voetbal heeft wortel geschoten in Geleen. In Geleen ontvouwde Gied Joosten het plan om in Nederland betaald voetbal te introduceren.

Het "Kapelke van biestand" circa 1918 nabij de staatsmijn Maurits te Lutterade-Geleen

Fortuna '54-monument aan de Henri Hermanslaan te Geleen

Fortuna '54 groeide in de beginperiode uit tot het raspaardje, een club met talenten uit de eigen mijnstreek en binnen- en buitenlandse internationals.

Met dit monument wordt niet alleen Maurits en Fortuna '54 herdacht. Het monument is ook een waarschuwing voor het heden en de toekomst. "Een stad is gebouwd op de fundamenten van het erfgoed die de vroegere inwoners, onze grootouders en ouders, hebben achtergelaten. Verbrijzelt men deze fundamenten, dan verbrijzelt men ook het hart van de eigen stad", aldus Koos Snijders bij de onthulling van dit monument.

Harry Strijkers

Memoriekruis Bokkenrijders Geleen

In oktober 2000 werd een memoriekruis aan de huidige Raadskuilderweg geplaatst als herinnering aan de vele, waarschijnlijk onschuldig opgehangen "Bokkenrijders."

Op de grens met Sittard stond aan deze weg namelijk de galg waaraan in 1751 tien Bokkenrijders uit Geleen en omstreken werden opgehangen.

Bokkenrijders waren volgens het volksgeloof personen of geesten, die op bokken door de lucht reden. In de achttiende eeuw was dit de naam die gegeven werd aan een bende dieven, afpersers en plegers van gewelddadige berovingen. De bokkenrijdersbendes waren met onderbrekingen actief in de periode tussen 1740 en 1798 in delen van het tegenwoordige Nederlands Zuid-Limburg en delen langs de grens met België en Duitsland. De strooptochten en afpersingen waren over het algemeen gericht op boerderijen en pastorieën op het platteland.

De omvang van de bokkenrijdersbendes is schromelijk overdreven. De toenmalige verhoortechnieken, waarbij niet alleen gedreigd werd met lijfstraffen, maar de zogenaamde tortuur ook daadwerkelijk

werd toegepast, had tot gevolg dat men bekende wat justitie destijds graag wilde horen. Als de duimschroeven werden aangedraaid, leidde dit tot bekentenissen en het "verklappen" van vele namen, om maar van de pijn af te zijn. Die werden vervolgens weer opgepakt en ondergingen hetzelfde lot.

In Geleen woonde vele bokkenrijders en ook enkele van hun leiders zoals jonker Willem de Gavarelle, Winand de Preez en Herman Luijten. Geleen bleef ook niet gespaard door de bokkenrijders. In 1744 brak er brand uit bij de familie Corten, woonachtig in het huidige Drossaardhuis aan de Geenstraat. De brand zou gesticht zijn als wraakactie door de bokkenrijders. De gestraften werden vaak opgehangen aan de galg. Tegenwoordig gelooft men dat er sprake was van diverse criminele bendes en individuen, die geen connecties met elkaar hadden.

Memoriekruis Bokkenrijders aan de Raadskuilderweg te Geleen

Hub Kitzen.

Een icoon uit het rijke roomse leven. O.L. Vrouw van Banneux

Het jaar 1954 werd door paus Pius XII uitgeroepen tot Mariajaar. Dit ter nagedachtenis van de honderdste verjaardag van afkondiging van het dogma van de onbevleete ontvangenis van Maria, de moeder van Christus. Pius XII had zijn pontificaat onder de bijzondere bescherming van de Heilige Maagd Maria geplaatst. In Geleen kwam op een plantsoen in de Nachtegaalstraat het eerste openbare beeld van O.L. Vrouw van Banneux ofwel de Maagd der Armen in Limburg.

De opdracht werd verleend aan de kunstenaar Pie Schmitz. Hij heeft in dit ontwerp geprobeerd al de boodschappen te vervatten van de O.L. Vrouw van Banneux.

Hij ontwierp en modelleerde een slanke madonna met er voor een naakt en blind kind als symbool van de lijdende mensheid. Het beeld is geplaatst op een wereldbol. In het voetstuk zijn twee reliëfs verwerkt met de voorstelling van “De Boodschap van de

Een recente foto van het beeld van Maria van Banneux aan de Nachtegaalstraat te Geleen

Engel en de Piëta en de aanvaarding en de vol-eindiging van het goddelijk moederschap. Over de wereldbol ligt een palmtak uitgestrekt als bede voor vrede voor alle volken. Het voetstuk kon fungeren als rustaltaar en het reliëf met het embleem van Banneux was uitneembaar. Daar achter bevindt zich een nis, die dienst kan doen als tabernakel. Het gehele monument is ongeveer vier meter hoog.

Woningvereniging “Thuis Best” schonk het voetstuk, de gemeente Geleen een permanente verlichting, terwijl de buurtvereniging een passende versiering had aangebracht.

Pie Schmitz maakte het beeld uit klei. Dit werd hierna bij de firma Tiglia te Tegelen gebakken en in natuurlijk kleuren verglaasd. Op zondag 23 mei 1954 onthulde de bisschop van Roermond, mgr. dr. J.H.G. Lemmens het beeld.

Het Banneux-beeld heeft vele jaren de weergoden moeten trotseren. Dat bleef niet zonder gevolgen. De toestand werd steeds

slechter. In april 1971 is het zelfs doormidden geweest. Het is toen wel hersteld, maar de naad bleef zichtbaar. Het zou nog tot 2012 duren voordat het beeld grondig werd gerestaureerd door Ton Meijers uit Stein. Op vrijdagmiddag 23 november 2012 kwam het beeld weer terug op haar plaats in Geleen.

Harry Strijkers

Close-up van Maria van Banneux met stralenkrans

Het Loret -Vermeersch orgel in St.-Augustinuskerk Geleen

Het orgel is in 1863 door de orgelbouwer Francois-Bernard Loret uit Mechelen (B) gebouwd voor de Onze Lieve Vrouwekerk aan de Wijnhaven in Rotterdam. De orgelbouwer Loret werd wereldwijd geroemd vanwege zijn toepassing van dunwandige pijpwerk met een enge mensuur en nauwe voetopeningen, en zijn uitvindingen op het gebied orgelmechaniek en -pneumatiek. Kritiek was er ook vanwege de complexiteit, waardoor zijn orgels moeilijk te onderhouden zouden zijn.

*Het Loret-orgel in de Augustinuskerk aan de Prins de Lignestraat te Geleen
(foto van Frans Vullings, fotokring Geleen)*

Hij bouwde in zijn leven meer dan 300 kerkorgels.

In 1904 werd het orgel verplaatst naar de nieuwe Ignatiuskerk aan de Westzeedijk.

Het orgel kreeg een ander front met losse vleugels en nieuwe frontpijpen. Verder is het zonder grote ingrijpende veranderingen herplaatst.

In 1956 werd het orgel grondig gerestaureerd en kreeg hierbij een moderne opfrisser.

Zo werden alle strijkers vervangen, waardoor het gehele echowerk ingrijpend van klankkarakter veranderde.

In 1967 werd de Rotterdamse kerk afgebroken en besloot het kerkbestuur van de St.-Augustinuskerk het Loret-orgel te kopen. Het werd nu zonder zijvleugels herplaatst zodat het zijn oorspronkelijke breedte terugkreeg. Het orgel was in slechte staat, had een taaie speelaard en was maar ten dele als een specifiek Loret-orgel herkenbaar.

In 1982 werd besloten het orgel volledig terug te restaureren in de staat waarin het destijds was ontworpen.

Waardering

Dit orgel is het grootste Loret-orgel in Nederland. Door de restauratie is het geschonden klankbeeld volledig hersteld. Nu is weer te horen hoe subtiel Loret intoneerde, waardoor eindeloze klankvariaties mogelijk zijn in de registers afzonderlijk en in combinaties daarvan. Het orgel heeft drie manualen, elk met een eigen karakteristiek.

Wanneer Loret spreekt over "Zoo krachtig en zoo vol mogelijk" komt dit tot uiting in de imposante tutti-klank met de fraaie indrukwekkende tongwerkstemmen op het hoofdmanuaal en pedaal. De kleinere tongwerkstemmen hebben elk hun eigen functie en kunnen zowel solistisch als kleurend gebruikt worden.

Ton Wolters, secretaris Orgelkring Geleen

Jean Janssen

Geleens carnavalist in hart en nieren

In 1947 werd in Geleen de carnavalsvereniging 'De Flaarisse' opgericht. Op 8 januari 1948 werd Jean Janssen uitgeroepen als prins Jean I. Hij werd als Johannes Gerardus Janssen te Geleen geboren op 24 maart 1926.

Met deze uitroeping begon voor Jean een ongeëvenaarde carnavalscarrière, waarbij hem honderden onderscheidingen uit binnen- en buitenland ten deel zijn gevallen.

Na zijn aftreden als prins werd hij de eerste ceremoniemeester. Vanaf 1952 werd Jean president van 'De Flaarisse' met de titel van Opperflaaris.

In 1963 werd Jean Janssen secretaris van de in 1962 opgerichte 'Samewirkende Limburgse Vastelaovesvereniginge (SLV)', om in 1964 gekozen te worden tot voorzitter van de SLV. In 1980 vierde hij zijn 3 x 11 jarig jubileum als Flaaris. Vijf jaar later in 1985 nam hij afscheid als Opperflaaris. In dat zelfde jaar nam Jean,

Jean Janssen in vol ornaat als Opperflaaris van de Geleense stadscarnavalsvereniging De Flaarisse. In zijn hand de scepter met de contouren van de afgebrande gashouder, een typisch Geleens carnavalssymbool

tijdens de traditionele uitreiking van de Gulden Humor, ook afscheid als president van de SLV.

Voor zijn grote verdiensten voor de vastelaovend in het algemeen en de SLV in het bijzonder, werd hij in 1994 benoemd tot erevoorzitter van de SLV. Na een langdurend ziekbed stierf Jean op 17 maart 1997. Geleen verloor hiermee de meest gedecoreerde carnavalist van Limburg. Zestien jaar na zijn dood werd Jean in zijn woonplaats in beeld geëerd. Eind 2013 onthulden 'De Flaarisse' een plaquette van hun eerste prins en Opperflaaris in de hal van de Hanenhof.

De plaquette werd vervaardigd door de Geleense kunstenares Lily Dols-Slenter.

Hub Kitzen

Een Geleens icoon: Arthur Schrijnemakers (1917-2015)

Ver van zijn geboorteplaats ontwikkelde Arthur Schrijnemakers zich in de Verenigde Staten van Amerika tot een absolute autoriteit wat betreft de geschiedschrijving van Geleen en zelfs Limburg. Met recht kan hij worden betiteld als een Geleens icoon.

Arthur Schrijnemakers werd op 22 oktober 1917 geboren als vijfde kind en als derde zoon van het Geleense echtpaar Jan Willem Schrijnemakers en Maria Hubertina Göbbels. Zijn ouders hadden een stoombrouwerij aan de Dorpstraat in Oud-Geleen, tegenwoordig Marcellienstraat 20. De jonge Arthur was altijd zeer geïnteresseerd in de geschiedenis van zijn woonplaats en de directe omgeving waarin hij opgroeide.

Hij studeerde van 1929 tot 1937 aan het gymnasium van het Bisschoppelijk College in Sittard en vervolgens aan het Philosophicum te Rolduc met als uiteindelijk doel om, net als zijn oudere broer Jos, priester te worden. Mede door het uitbreken van de oorlog en problemen met zijn gezondheid kwam de voortgang van zijn studie in het slop. In 1940 vervolgt hij zijn studie theologie aan het Groot Seminarie te Roermond. Daarna ging hij filosofie studeren aan de Katholieke Universiteit te Leuven. Hier ontmoette hij ook zijn latere vrouw Thérèse De Smet

In 1952 emigreerde het echtpaar naar de Verenigde Staten omdat beiden ervan overtuigd waren geraakt dat daar meer kansen waren voor hun verdere ontwikkeling. Al tijdens zijn studententijd in Sittard, Rolduc, Roermond en Leuven heeft Schrijnemakers veel tijd en energie besteed aan zijn grote hobby geschiedenis, met name de lokale geschiedenis.

Vanaf het begin van zijn verblijf in Amerika bleef Schrijnemakers zich intensief bezighouden met het vastleggen van de Limburgse historie, in het bijzonder van zijn geboorteplaats Geleen. Hiervoor onderhield hij uitvoerige correspondentie met vele Geleens en oud-provinciegenoten om zijn kennis te verdiepen en er kwamen vele artikelen van zijn hand richting de oude wereld voor publicatie. Ook kwam hij regelmatig

Opperflaaris Jean Janssen, vereeuwigd in een reliëf van de hand van de Geleense kunstenares Lily Dols-Slenter

Arthur Schrijnemakers tijdens een lezing in het voormalige nieuw gebouwde hotel Riche op de hoek van de Rijksweg-Noord en de Geleenbeeklaan te Geleen

terug naar zijn geboortestreek, enerzijds vanwege droevige gebeurtenissen met leden van zijn familie, anderzijds om de contacten levendig te houden en daar waar nodig lezingen te houden. Bij ieder bezoek aan Geleen bemerkte hij tot zijn schrik dat vele oude herkenningspunten en oude gebouwen slachtoffer waren geworden van de grote expansiedrift van Geleen ten gunste van uitbreidingen van het in rap tempo toeneemende bevolkingsaantal door de ontwikkeling van de mijnindustrie en de opkomende chemische industrie.

In 1952 begon Schrijnemakers vanuit Amerika met het leveren van gesproken teksten voor uitzending door de Regionale Omroep Zuid in Maastricht onder de titel *Breeve van Noonk Pie oet Amerika* (brieven van ome Pie uit Amerika). In onvervalst Geleens dialect werd dit voor de radio verwoord door de toenmalige gemeenteontvanger van Geleen, Gerard (Sjir) Salden. In de brieven werden uitgebreid de avonturen verteld van Pie en Berb in Amerika, een vervolg op de eerder in de het blad *Geleen Vooruit* verschenen verhalen over het paar.

In Amerika had hij de beschikking over de zeer goed gedocumenteerde bibliotheken van de universiteiten waar hij werkte. Hierin vond hij zelfs uitgebreide gegevens over Limburg. Na zijn werk bracht hij hier vele uren in afzondering door. Zo deed hij een uitgebreid speurtocht naar Limburgse emigranten in de Verenigde Staten.

Er verscheen een groot aantal publicaties van zijn hand zoals *De Kluis van Krawinkel (het oudste ziekenhuis van Geleen)* in 1975, *Geleen in Oude Ansichten* deel 2 (1979) en deel 3 (1981), *Munstergeleen zoals het was*. Ook leverde hij een groot aantal bijdragen als coauteur aan een aantal gedenkboeken en historisch uitgaven in Limburg. Zijn grote werk zag in 1998 het levenslicht, toen hij het eerste deel van zijn trilogie *Geschiedenis van Geleen* voltooide. Deel II verscheen in 2005 en deel III in 2011. Ten slotte voltooide hij in 2015 op 97-jarige leeftijd zijn grote CODEX boek van Nederlands-Limburgse toponiemen met wel 1160 namen van Limburgse nederzettingen, een werk dat 961 pagina's omvat en waarvoor hij al in 1948 de basis legde. Nu zat zijn levenswerk er op. „Dat ik de eerste druk nog mag meemaken, zie ik als een godsgeschenk” aldus Schrijnemakers. Op 19 april 2015 overleed Arthur Schrijnemakers in zijn slaap in zijn woning in Freeport. Over deze bijzondere Gelener verscheen een biografie met als titel: “Een Oud-Gelener” in de nieuwe wereld” door Sjef Maas, uitgegeven door de SCHUG in 1998.

Ad Hoogenboom

STADSDEEL SITTARD

Drieske van de mulder werd de heilige pater Karel Houben

'Joannes Andreas Houben ist mensch geworden den 11. Dez(ember) in het jahr 1821. Gott lof und dank'. Zo stond hij met zijn geboortenaam vermeld in het kerkboek van vader Houben, de later heilige pater Karel. Geboren werd hij in de parochie Munstergeleen, maar in de gemeente Geleen. Het geboortehuis lag namelijk nét over de beek op Geleens grondgebied.

Hij trad in 1845 als Karel van Sint Andries in bij de congregatie der Passionisten. Dat deed hij in het Belgische Ere, waar toen een van de eerste kloosters buiten Italië was gesticht. In 1850 werd hij priester gewijd en ging werken onder arme Ieren, eerst in Londen, later in Dublin. Daar, in het klooster Mount Argus, werd hij vermaard om zijn genezende kracht. Velen bezochten hem om troost en genezing te vinden en volgend de getuigenissen vaak met succes. Pater Karel kreeg de bijnaam 'de man

Pater Karel Houben

Een schilderij van de boerderij Houben, het geboortehuis van pater Karel Houben

met de zegenende handen' Tijdens zijn leven werd hij reeds in Ierland als een heilige beschouwd. Dat bleek ook uit een artikel in dagblad De Katholieke Limburger, een in Sittard uitgegeven krant en een van de voorlopers van Dagblad De Limburger. Hierin stond in 11 januari 1890 namelijk een bericht dat vanuit Ierland was vernomen dat de vanwege zijn nederigheid en speciale gaven bekende pater Charles Houben uit Munstergeleen een tiental jaren ervoor in een geur van heiligheid was gestorven. Hij werd daarbij zelfs met de toen razend populaire pastoor van Ars vergeleken en er werd gemeld dat de parochianen van Munstergeleen een feestdag konden tegemoet zien, want er zou zeker een heiligverklaring inzitten! Na zijn dood bleven gelovigen zijn graf in Dublin bezoeken, maar ook in Munstergeleen werd hij niet vergeten. De passionisten stichtten in het geboortehuis een gedachteniskapel, die hoe langer hoe meer pelgrims trok. Rome erkende twee genezingen van doodzieke mensen. Deze genezingen, waaronder die van Dolf Dormans uit Munstergeleen die op voorspraak van Houben van een ongeneeslijke darmkwaal was genezen, werden als wonderen erkend. Op 3 juni 2007 werd hij heilig verklaard door paus Benedictus XVI. In kapel, het kruiswegparkje, de stiltetuin en in het 'museumpje voor de aandacht' wordt zijn geest levend gehouden.

Peer Boselie

Zefke Mols (Sittard 1874- Sittard 1955)

Een van Sittards bekendste 'iconen' is een voormalige zwerver. Zefke (eigenlijk: Anton Pieter Joseph) Mols werd geboren te Sittard 11 juli 1874 en overleed er 15 september 1955. Zefke kwam uit een geslacht van marskramers, een beroep dat alleen in de win-

Zefke Mols, vereeuwigd in Franse kalksteen door Gène Eggen

termaanden werd uitgeoefend. In de zomer trok men met het hele gezin naar Duitsland waar man, vrouw en kinderen werkten in de steenfabrieken. Ook Zefke kreeg werk als leerling-sigarenmaker bij Arnolds in Wehr (Duitsland). Hij werkte daar samen met twee vrienden, Martin Marx en Pit Verhagen. Toen in 1908 tijdens feestelijkheden in Karlsruhe een man vermoord werd, is Zefke onschuldig opgepakt en veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf. De echte moordenaar heeft zichzelf bij de politie aangegeven bij aanvang van de eerste Wereldoorlog. Toen kwam Zefke weer vrij, maar hij was gebroken. Hij ging jarenlang zwervend door het leven. In 1929 kon hij gaan wonen in de schuur van Marx, gelegen op de hoek Misboekstraat-Walstraat, waar hij tot zijn dood woonde. Zijn eten en drinken werd verzorgd door de buurtbewoners. Veel Sittardenaren stopten Zefke wat toe tijdens zijn wandelingen in de stad, sigaren, tabak, een worst of andere etenswaren. Kinderen gaven hem soms medailles. Slapen deed Zefke Mols aan de wal aan de

voet van een oude kastanjeboom. Wassen gebeurde aan de oude waterpomp op de markt. Contact met z'n omgeving had hij verder nauwelijks. Hij sprak alleen met mensen die hij heel goed kende. Het maatschappelijk werk voorzag de familie Marx in de middelen om Zefke te verzorgen. Toen Zefke Mols in september 1955 dood werd gevonden, in zijn slaap overleden op 81-jarige leeftijd, ging een schok door Sittard. Zefke Mols heeft meerdere standbeelden. Het eigenlijke beeld, een schepping van Gène Eggen, staat onder aan de wal, maar misschien nog wel bekender is het muzikale standbeeld van de beroemde troubadour Jo Erens, die slechts een jaar ná Zefke stierf. Daarnaast is een levend monument in 2005, bijna vijftig jaar na zijn dood, geopend in Sittard en wel het inloophuis voor dak- en thuislozen Bie Zefke. Het inloophuis wordt geëxploiteerd door de Stichting Bie Zefke met vrijwilligers. Het is tot stand gekomen op initiatief van de Oecumenische Diaconale werkgroep Binnenstad Sittard.

Zefke Mols met zijn medailles op zijn buik

Zefke Mols

*Zo rustig en tevree,
Roukend de gansen daag,
Zörg kènt hae neit mee,
Eine dae neit klaag,
Want oos gout auwt Zittard
de wal en de wieër,
is hööm zien laeve,
hööm zien vertier.*

*Zefke Mols, auwt, gries en verschlete,
Is eine van oos schtadsfrofete,
Mit zien medajes oppe boek,
Grieze baard en piepke en de møndj,
Löp hae de gansen daag in Zitterd røndj.*

*Wauwelend in zien eige
Zit ter op die brök,
Neit kletsche en neit leige,
Eine miet 't waar gelök.
Want van al den herrie in de welt wit hae niks aaf.
Daaròm is zien laeve zoo schoon en gaaf.*

*Wie is op vandaag 't laeve
Veer likke aan bènj,
Veer wirke en veer schtraeve,
Veer biete oppe tenj.
Mer zout veer net wie hööm op die brög
Jao dan koosch veer 't waar gelök.*

Jo Erens †1955

Toon Hermans, een Sittards en Nederlands icoon (1916-2000)

Toon Hermans werd in 1916 geboren als tweede van vijf zoons in zijn ouderlijk huis aan de Parklaan in Sittard https://nl.wikipedia.org/wiki/Toon_Hermans_-_cite_note-1.

Hermans kende tijdens zijn leven verschillende tegenslagen. Hij ondervond in zijn jeugd de ontberingen die volgden op de Eerste Wereldoorlog, de economische crisis van de jaren dertig en de Tweede Wereldoorlog gevolgd door de noodzakelijke wederopbouw. De kleine bank van zijn vader ging failliet en niet veel later stierf zijn vader. Het gevolg was bittere armoede.

Hermans ging zich toen bezighouden met het schrijven van sinterklaasgedichten voor een speelgoedwinkel.

Op jonge leeftijd schreef hij zijn eerste revue, die al snel helemaal uitverkocht was. Dankzij de kaartverkoop bezat hij genoeg geld om in het onderhoud van zichzelf en van zijn moeder en broers te voorzien. Hij werd in de regio rondom Sittard en in Nederlands Limburg een bekend persoon in carnavalskringen. In Amsterdam bouwde hij aan zijn carrière. Door zijn one-manshow op 12 april 1958 op televisie werd hij nationaal bekend. Zijn topjaren waren tussen 1960 en 1981. Ook in Vlaanderen was hij zeer geliefd. In 1996 stond Hermans voor het laatst op het toneel. In april 2000 overleed hij. Hermans werd in besloten kring begraven vanuit de kapel van de heilige Gemma Galgani in Sittard. Hij was katholiek en vanaf zijn jeugd een vereerder van deze heilige. Toon en zijn eerder overleden vrouw Rietje liggen begraven op het kerkhof te Sittard.

Harry Strijkers

Het bronzen beeld van Toon Hermans, geplaatst in de buurt van de Sittardse stadsschouwburg en van de hand van de Haagse beeldhouwer Loek Bos

Een troubadour kwam voorbij... Jo Erens (1928-1955)

Jo of Jochem Erens werd geboren in Sittard op 24 februari 1928. Hij bleek al jong een begenadigd zanger. De familie Erens woonde aan de Rijksweg-Noord in Sittard, waar zijn vader meubelmaker was. Jo trad al op jeugdige leeftijd op bij activiteiten van de Sittardse stadscarnavalsvereniging "De Marotte." Hij was later ook lid van het Sittards Mannenkoor. Jo zong zijn liedjes als een van de eersten in de Limburgse streektaal, meer specifiek het 'Zittesj'. Tot zijn bekendste liedjes horen Limburg allein (oorspronkelijk Zitterd allein) en Limburg mie landj. Alle teksten én muziek werden door hem geschreven. Zijn populariteit ging ver over de landsgrenzen, ook in heel Vlaanderen was hij uitermate geliefd. Dit om zijn mooie warme en volle stem en het feit dat hij goed aanvoelde waaraan in de toenmalige Limburgse samenleving behoefte was. Hij vervulde daardoor tevens een rol als muzikale held in een Limburgse samenleving die zoekend was naar een eigen (en tevens grensoverschrijdende!) identiteit. Wat zeker

Jo Erens met zijn gitaar, de meeste bekende foto van de jong overleden Sittardse zanger

Ook Jo Erens werd door Gène Eggen in hardsteen vereeuwigd. De kritieken op deze creatie van Eggen waren met name in het begin niet erg positief

ook hielp was het feit dat hij op mocht treden tijdens de bekende 'anjeravonden' op paleis Soestdijk voor de koninklijke familie én het feit dat de radio een belangrijke rol vervulde in die jaren. Naast dialectzanger ging hij zich later toeleggen op klassieke zang, waarvoor hij naar het conservatorium in Utrecht ging. De bariton overleed bij zijn zus in Amersfoort op 21 januari 1955 aan de gevolgen van een hersenbloeding, waardoor een glanzende carrière in de knop werd gebroken. Op zijn begrafenis kwamen duizenden mensen, uit heel Nederland en Belgisch Limburg. Eerbetoon is hem na zijn door ruim ten deel gevallen: In Sittard een plantsoen, een standbeeld en een 'Jochem Erenshoes' voor verenigingen. Daarnaast echter ook de Jo Erensprijs voor muziektalent, in 1955 voor het eerst uitgereikt. In 2007 werd het archief van Erens, waaronder zijn gouden plaat, geschonken aan het Stadsarchief van de gemeente Sittard-Geleen.

Peer Boselie

Oude Salviuskerkje Limbricht. Gewelfschilderingen circa 1290

De oudste gewelfschilderingencyclus van Nederland in het oude Salviuskerkje van Limbricht mag men toch wel als een icoon in overdrachtelijke zin beschouwen.

Daarnaast is er ook wel verwantschap met de letterlijke iconen. Deze tonen immers ook figuren of taferelen in een onwerkelijke omgeving. Zo is het ook in Limbricht: de figuren lijken te zweven in de ruimte. Toch meende de

Wandschilderingen Salviuskerkje Limbricht

Wandschilderingen Salviuskerkje Limbricht

uit Keulen afkomstige schilder even een ruimtelijk element te kunnen toevoegen. Bij de boodschap van de engel Gabriël aan Maria en bij de verkondiging van de engel aan de herders is telkens een boompje opgenomen om ruimte te suggereren. Iets van landschap zien we ook bij de schaapjes van de herders en bij de hemelvaart van Jezus.

Merkwaardig genoeg bracht ook de recente restauratie van de schilderingen door Evert Schoonekamp een element aan het licht dat ons van iconen vertrouwd is: de sandalen van de koningen blijken voorzien te zijn van bladgoud om hun koninklijke status te accentueren. Bij deze restauratie konden overigens ook de pupillen in de ogen gereconstrueerd worden en bleek de apostel Petrus bij de hemelvaart geen baard te hebben.

Guus Janssen

Schilderijen St.-Michielskerk Sittard

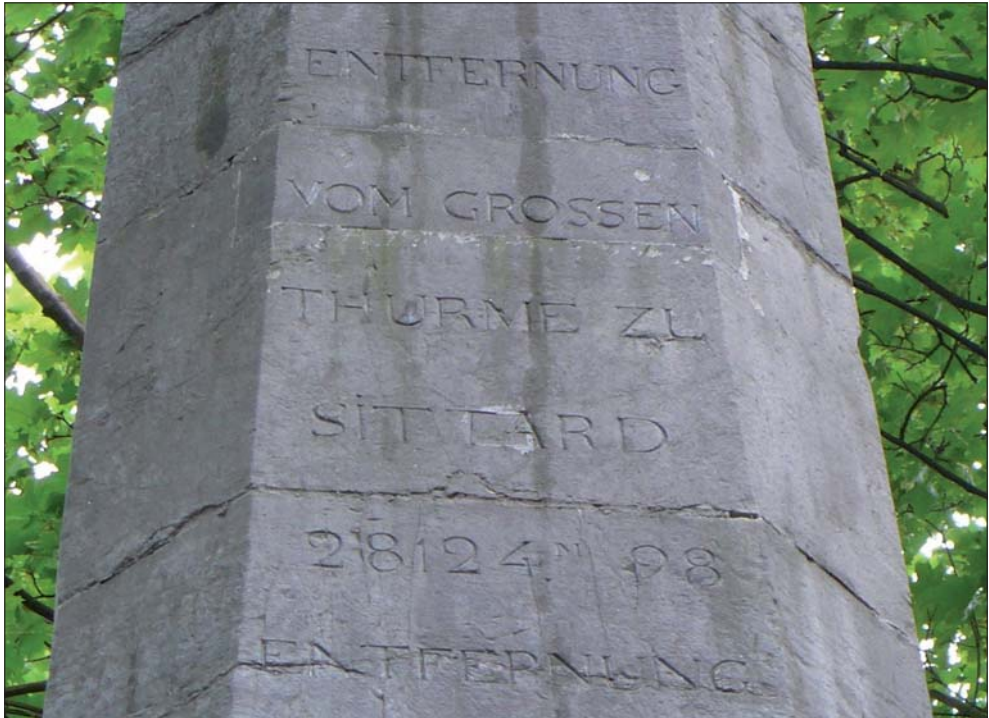
Door een zorgvuldige restauratie in 2013-2014 door de Stichting Restauratie-Atelier Limburg is de Sint-Michielskerk van Sittard weer vier iconen rijker: prominente schilderijen uit het einde van de zeventiende eeuw. In het kader van het jubileum van de dominicanen, die 800 jaar geleden door Dominicus werden gesticht, mogen deze vier kunstwerken wel aandacht krijgen. Twee schilderijen laten duidelijk de symboliek en thematiek van de dominicanen zien. Op één ervan zien we de stichter Dominicus, die de rozenkrans van Maria ontvangt. Bij de restauratie kwam rechts beneden een engel tevoorschijn, die misschien wel een wat te ondeugende blik onder het gewaad van Maria wierp en om die reden overgeschilderd is. Een ander schilderij toont de Heilige Familie, omgeven door vijftien kleinere schilderijtjes met de geheimen van de rozenkrans en prachtige rozen. Op basis van een jaarspreuk is dit doek te dateren in 1694.

De twee overige schilderijen hebben oorspronkelijk een andere bestemming gehad en werden in omvang aangepast. Van de aanbidding door de herders werden delen weggesneden, die bij de kroning van Maria als 'opvulling' werden gebruikt. Bij de restauratie van het schilderij met de geboorte kwam een overgeschilderd herdersjongetje met een kaars tevoorschijn. En wie zou de dame zijn, die meer aandacht heeft voor het publiek dan voor het pasgeboren kindje?

Guus Janssen

Schilderij St.-Michielskerk aan de Markt te Sittard

Detailopname van de obelisk Lousberg (foto Guus Janssen)

Er recht voor staand heeft de toren een robuust voorkomen. Overhoeks beziend lijkt de toren slank. (foto Vic Hendriks)

Zicht op een icoon

De toren van de grote kerk

De toren van de grote kerk van Sittard heeft al eeuwenlang een centrale plaats in het stadssilhouet. Hij werd in de Napoleontische tijd gebruikt als één van de meet- en oriëntatiepunten voor het in kaart brengen van het gebied tussen de Maas en de Rijn met behulp van zogenaamde driehoeksmetingen. Dit project werd tussen 1802 en 1807 uitgevoerd onder leiding van de Franse geograaf: Jean Joseph Tranchot. Ter ere van Tranchot en zijn medewerkers werd op het uitgangspunt van de kartering, de Lousberg bij Aken, een obelisk geplaatst. Hierop is onder andere de 'entfernung von Grossen Thurme zu Sittard' aangegeven.

Ook bij het bepalen van een deel van het wegtracé van de in 1844 aangelegde Rijksweg werd de toren als oriëntatiepunt gebruikt. De Rijksweg vanuit Overhoven met zicht op de majestueuze kerktoren wordt nu bestempeld als 'historische zichtlijn' op de stad.

In het stedenbouwkundig Masterplan Zitterd Revisited (1999) is de realisatie van een nieuwe zichtlijn opgenomen, waarbij wederom de toren als oriëntatiepunt is genomen. Deze geplande zichtlijn tussen de toren van de kapel van het grotendeels gesloopte ziekenhuiscomplex en de grote toren van de Petruskerk is nu gedeeltelijk gerealiseerd.

Het onderste deel van de toren, waar mergelsteen en bakstenen elkaar afwisselen, het speklagen deel, is kort na 1500 gebouwd. De barokke spits die vanaf 1686 de toren sierde was met honderd voet even groot als het speklagen deel. Deze spits werd in 1857 door een torenbrand, als gevolg van een blikseminslag, in de as gelegd.

*De gedeeltelijk gerealiseerde nieuwe zichtlijn op grote kerk
(Vic Hendriks)*

Kaart met zichtlijnen in het plan Zitterd Revisited

Historische zichtlijn op grote kerk (foto Vic Hendriks).

De herstelwerkzaamheden aan de toren onder leiding van de vermaarde architect Pierre Cuypers duurden enkele jaren. Rond 1860 werden de galmgaten tussen de speklagen en het uurwerk vergroot waardoor de verticale lijnvoering van de toren werd versterkt. Boven dit deel plaatste de Roermondse bouwmeester

vierhoektoeren en een achthoekig klokhuis. In de gesloten westzijde van de toren plaatste Cuypers een neogotische hoofdingang.

Het einde van deze verbouwingswerkzaamheden markeerde hij met een chronogram boven de nieuwe hoofdingang waarbij de hoofdletters in Romeinse cijfers het jaartal 1861 vormen. Pas in 1875 kreeg de toren een nieuwe spits.

Peter Schulpen

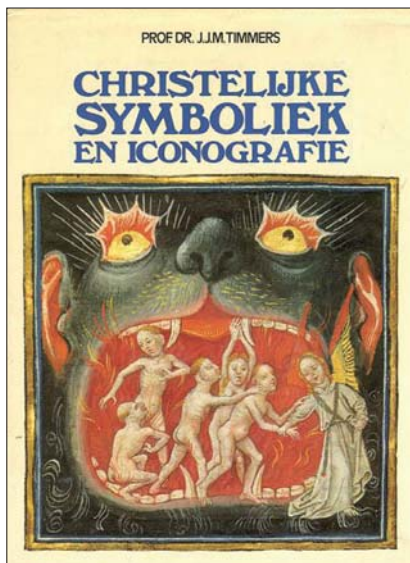
De in 1861 gerealiseerde nieuwe hoofdingang (foto Vic Hendriks)

Apotheek Timmers Limbrichterstraat 68, Sittard

Op de hoek van de Limbrichterstraat en de Walstraat ligt nabij de plek waar ooit de Limbrichterpoort heeft gestaan apotheek Timmers. Van het bestaan van een ouder pand getuigt nog een kelder met tongewelf, maar het huidige gebouw kwam tot stand in de negentiende eeuw en onderging in de twintigste eeuw nog diverse verbouwingen.

De gevel kreeg een fraaie decoratie in de vorm van kopjes in stuc boven de ramen van de voormalige apotheek aan de Limbrichterstraat te Sittard

Een afbeelding uit het standaardwerk van prof. Timmers "Christelijke Symboliek en Iconografie"

Het gebruik van het pand als apotheek door respectievelijk de families Timmers en Boelens heeft nog de nodige sporen nagelaten, zoals apothekerskasten en een glas-in-loodraampje met een afbeelding van de heilige geneesheren Cosmas en Damianus. De gevel kreeg een fraaie decoratie in de vorm van kopjes in stuc boven de ramen. In dit huis werd in 1907 Jos. Timmers geboren, die een belangrijke rol heeft gespeeld in de museale wereld (Sittard, Utrecht, Maastricht) en gidsen voor Italiëreizigers geschreven heeft. Maar de grootste bekendheid heeft hij toch verworven door zijn vele publicaties over de kunst van het Maasland en een standaardwerk over christelijke symboliek en iconografie (1947), dat in Nederland zijn weerga nog niet gevonden heeft. In dit jaar is dit belangrijke werk door de Stichting Stilus en de Prof. Dr. Timmersstichting digitaal toegankelijk gemaakt: <https://archive.org/details/timmers1947>

Guus Janssen

Vieringstoren basiliek Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart Sittard

In 1873 kreeg architect Johannes Kayser (1842-1917), een leerling van Pierre Cuypers, de opdracht de bedevaartkerk te ontwerpen. Ter gelegenheid van het jaarfeest in 1875 schonk paus Pius IX de eerste steen, namelijk een stukje Grieks marmer afkomstig uit de catacomben van Sint-Callixtus in Rome. In 1879 was de kerk voltooid en in 1883 werd ze als eerste in Nederland verheven tot basilica minor met de hierbij behorende eretekens: tintinnabulum (klokje) en conopeum (parasol in pauselijke kleuren geel-rood). De kerk werd gewijd aan Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart.

De neogotische basiliek toont een romano-gotische overgangsstijl met zowel kenmerken van eigentijdse regionale kerkenbouw (P. Cuypers) als verwijzingen naar laat-romaanse en vroeg-gotische kerkenbouw van het Rijnland en Frankrijk.

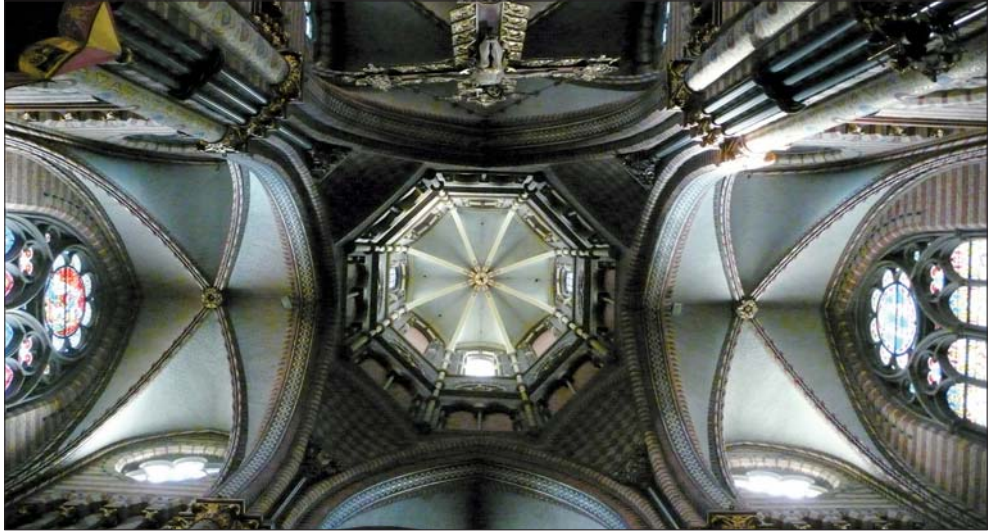
Zij is een drieschepige kruiskerk met lagere zijbeuken en een nauwelijks uitspringend dwarschip en heeft een vierdelige opstand (arcade, galerij, triforium, lichtbeuk) naar voorbeeld van de kathedraal van Laon.

Het exterieur is in een lokale baksteen met knipvoeg opgetrokken en is een voorbeeld van de sobere vroege neogotiek.

Opvallend is de rijzige, achzijdige vieringtoren met hoge spits en met boven de nok vier opengewerkte hoektorentjes die de overgang markeren van de vierkante plattegrond naar de achzijdige toren. Voorbeelden van vieringstorens zijn terug te vinden bij laat-romaanse en vroeg-gotische kerken in Frankrijk (onder andere Paray-le-Monial en Clermond-Ferrand), in het Rijnland (onder andere Gross-St.-Martin te Keulen) én in de negentiende eeuw bij Pierre Cuypers. In het interieur bevindt zich op de plek waar het

Een opname van de basiliek aan de Oude Markt uit 2008

middenschip het dwarschip kruist de viering, die bekroond wordt door de achthoekige koepel van de vieringstoren. De koepel wordt enigszins aan het oog onttrokken door het zes meter hoge triomfkruis. De fraai gedecoreerde achthoekige koepel wordt gedragen door vier spitsbogen en vier dikke bundelpijlers.

Het interieur van de basiliek behoort tot de rijkst gestoffeerde neogotische kerken van het Maasland. Vanuit heel Nederland, Europa en zelfs ver erbuiten werd geld geschonken voor de bouw van deze kerk. Met het verkopen van circa 1400 rood-gele votieftegels, waarmee de muren grotendeels bekleed zijn, werden de bouwkosten gedeeltelijk bekostigd. Zelfs de pijlers werden van geschilderde opschriften voorzien. Gedurende de bouwtijd, 1875-1879, werden nog meer schenkingen gedaan in de vorm van onder andere meubilair, altaren, glas-in-loodramen, liturgisch vaatwerk en liturgische gewaden. Omdat alles beantwoordt aan een neogotisch totaalconcept, kan men de basiliek als een Gesamtkunstwerk bestempelen.

Jolande Janssen-Daniëls

Het Heilig Hartbeeld van Einighausen

Op een zeer markant punt in Einighausen, namelijk op het pleintje op de hoek Brandstraat/Everstraat in het centrum van het dorp, staat dit Heilig Hartbeeld van Jezus. Dit stenen standbeeld toont Jezus in een lang gewaad die zijn armen zegenend uitspreidt, met de stigmata op zijn handen en op zijn borst een afbeelding van het Heilig Hart. Tot 1991 had Jezus een kruisnimbus rond zijn hoofd. Hij staat op een halve wereldbol en op de sokkel staan in reliëf de woorden: komt allen tot mij 1920. Het standbeeld is gemaakt door atelier Thissen te Roermond in 1920 op initiatief van pastoor P.J.E. Litjens.

Dat het beeld juist op deze plaats staat, is niet toevallig. Hier heeft immers vanaf 1688-1691 eerst een kapel en later vanaf 1840 een kerk gestaan, de voorganger van de huidige kerk uit 1905/1906, een eind verderop in de Heistraat.

De devotie of de toewijding tot het Heilig Hart van Jezus ontstond reeds in de middeleeuwen, maar kreeg een nieuwe impuls in de zeventiende eeuw door de visioenen van

kloosterzuster Margaretha Maria Alacoque. In de negentiende eeuw ontstonden ook nieuwe religieuze congregaties met een bijzondere devotie tot het H. Hart van Jezus. In 1856 werd het feest van het Heilig Hart officieel in de liturgie van de rooms katholieke kerk opgenomen. Eind negentiende eeuw kreeg de verering weer een nieuwe impuls en zodoende was in de eerste helft van de twintigste eeuw in menig katholiek gezin een Heilig Hartbeeld te vinden. Dat deze devotie velen aansprak, kwam omdat niet langer de goddelijkheid van Jezus centraal stond, maar zijn menselijke kant. Een hart staat in het algemeen voor 'leven' en 'liefde' en in het bijzonder duidt het op het 'diepste ik' van ieder individu.

Jolanda Janssen-Daniëls

De inzegening van het H. Hartbeeld te Einighausen in 1920. Het werd gemaakt in het atelier Thissen te Roermond op initiatief van pastoor P.J.E. Litjens.

Kerk van het H. Hart van Jezus Overhoven

In de in 1930 gebouwde kerk van architect Wielders vinden we een grote rijkdom aan symbolen in de ramen van het priesterkoor. In het schip bracht men ramen aan met afbeeldingen van personen, deels samenhangend met de thematiek van het H. Hart, zoals Onze Lieve

Deken Tijssen vereeuwigd in een glas-in-loodraam van de hand van Wilhelm Derix en geplaatst in de kerk te Overhoven

Vrouw van het H. Hart, pater Jules Chevalier en Margaretha Maria Alacoque. Ook de Sittardse deken Tijssen is er vereeuwigd. Op het priesterkoor heeft Wilhelm Derix gekozen voor de weergave van symbolen: zwaard, rijksappel en kroon (heerschappij van Christus), een slang, Alfa en Omega, het Christusmonogram IHS (in hoc signo, Jezus Hominum Salvator), de pelikaan die met zijn bloed zijn jongen voedt (Christus), brood en vis, de uit de as herrijzende feniks, het Christusmonogram PX, de doornenkroon en kruisnagels, dobbelstenen, een kruis. Voor een uitvoerige uitleg van al deze symbolen verwijzen we naar het standaardwerk van professor Timmers.

Guus Janssen

Symboliek in een glas-in-loodraam van de kerk te Overhoven

De Laammaekesj Sittard

De beeldengroep 'De Laammaekesj' is vervaardigd door Gène Eggen uit Franse kalksteen en dateert uit het begin van de jaren zeventig van de twintigste eeuw. Het is 2.30 meter hoog en heeft een gesloten massieve vorm. Het beeld werd geplaatst op het vrije gedeelte waar de Molenbeekstraat uitkomt in de Limbrichterstraat.

De drie figuren verbeelden de Sittardenaren die vanouds 'de laammaekers' genoemd zijn. Een van hen draagt een masker. Het verwijst naar een karaktertrek van de 'richtige Zitterder' die de kunst verstaat om gevat en slagvaardig iemand 'lam' te maken, in het ootje te nemen, afmattend te bespotten, totdat deze dat in de gaten heeft en er onder daverend gelach van de samen gegroepede Sittardenaren vandoor gaat. Vooral in de carnavalsdagen was het 'laam make' een geliefde bezigheid.

Het beeld kwam te staan op de plek waar in vroeger tijden een stadspomp heeft gestaan. Toen in mei

De beeldengroep Laammaekesj van Gène Eggen gemaakt uit Franse kalksteen

1989 een nieuwe stadspomp werd aangeboden aan de stad, werden de Laammaekesj verplaatst naar een plek bij de parkeerplaats aan de Wieër.

Harry Strijkers

Carnavalsbeeld Maske Daol in brons van de hand van Marij Heijligers uit Limbricht

Maske Daol Limbricht

Carnavalsvereniging De Daole is door de naamgeving verbonden aan het imposante kasteel Limbricht. De kasteeltorens waren vroeger namelijk een ideale verblijfplaats voor däölkes (kauwtjes), een kraaiachtige vogel met een zwart verendek en een grijs kopje. Deze vogel was heel makkelijk tam te maken en daardoor voor kinderen een gewilde vogel. In 1900 verscheen in een Limbrichts carnavalskrantje. Hierin sprak de Limbrichtse Daol

vanuit de kasteeltoren de mensen in het "Daole-rijk" toe. Dit was het begin van de georganiseerde carnavalsviering in Limbricht. Na een periode van neergang in de jaren zestig van de vorige eeuw werd de vereniging in 1970 heropgericht. In 1987 volgde de plaatsing van het beeld Maske Daol op de Platz te Limbricht, onthuld door burgemeester Tonnaer van Sittard. Het beeld uitgevoerd in een kunsthars-mortel werd vervaardigd door kunstenaar Marij Heijligers uit Limbricht op verzoek van het Comité Maske Daol. Haar toen vier jaar oud neefje Roger stond hier met pruik en clownsneus model. Op initiatief van de kunstenaar kwam er dankzij subsidie van de gemeente Sittard en een aantal sponsors op 11 november 1995 een bronzen versie. Deze werd echter op 25 april 2012 van zijn sokkel gezaagd en meegenomen door brons dieven. Op 11 november 2013, bij de opening van het nieuwe carnavalsseizoen, keerde het beeld van Maske Daol weer terug op zijn plek op de Platz. Nu echter wel gemaakt van een imitatiebronzen kunststof.

Na de brutale diefstal verrees een nieuw Maske Daol wederom gemaakt door Marij Heijligers uit Limbricht, nu van een imitatiebronzen kunststof

Jean Knoors / Harry Strijkers

Carnavalsmonument De Marotte Sittard

Op 19 februari 1993 onthuld in het kader van de viering van het 111-jarig jubileum van de stadscarnavalsvereniging De Marotte. In dat jaar vond ook de viering plaats van 750 jaar stadsrechten Sittard. Bij die gelegenheid werd aan de Maastrichtse kunstenaar Desireé Tonnaer opdracht gegeven een carnavalsmonument te ontwerpen. Zij haalde haar inspiratie voor het beeld uit de vroegchristelijke Germaanse rites in het kader van

de voorouderverering en het begin van de lente. Het beeld verwijst naar de mystiek van leven en dood. Als uitgangspunt heeft de beeldhouwster de gestalten van het veenlijken paar uit Weerdinge (Drenthe) genomen. De man en vrouw verbergen hun gezicht achter een strak, geabstraheerd masker

Tonnaer heeft de twee gestalten, man en vrouw, in een platte reliëfvorm laten gieten. Op de voor- en achterkant is in was gedrenkte kleding in brons gegoten.

Opvallend zijn de gepolijste, strakke maskers die direct de link met het carnaval leggen. De zijkant van de figuren zijn verdikt, zodat er een stripachtige zijkant ontstaat die gepolijst is. Daardoor kan er een associatie gelegd worden met de glitter en kitsch van het carnaval.

In het hardstenen voetstuk zijn de carnavalsymbolen van nonnevot en pappegey gebeiteld ze benadrukken vergankelijkheid van het bestaan. Op de basis staan het stadswapen en het logo van De Marotte.

*Het Sittards carnavalsmonument
aan de Walstraat van de hand
van Desiree Tonnaer*

Harry Strijkers

Urnenhof Bernadettekerk Baandert Sittard

De in 1968 gebouwde Bernadettekerk van architect Fanchamps werd in 2010 aan de eredienst onttrokken, maar vond in 2013 een herbestemming als R.K Urnenhof. Dit leidde tot de toepassing van diverse vormen van symboliek. De asurnen zijn opgeborgen in stèles, die als dragers fungeren en in V-vorm en in een corona zijn opgesteld rond een memorietafel. Voor deze tafel is een grafsteen gebruikt, die voorzien is van vijf altaarkruisen om samen met de verrijzeniskaars de overwinning op de dood aan te duiden. In het midden van de ruimte bevindt zich een kunstwerk van Jo Peters: een zwerfsteen als wijwatervat, die de levensbron symboliseert. Terzijde van de Urnenhof is als herinnering aan de vroegere parochiekerk een Maria- en Bernadettekapel met glas-

decoraties van kunstenaar Sabine Lintzen, die in kleur-schakeringen aanduiden: het aardse, de levensweg van de pelgrim en het licht van de verrijzenis.

Guus Janssen

Sfeervol interieur Urnenhof Baandert